

ԻՆՏԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՅԿ

Տարեկան 10 րուպ, կես տարեկան 6 րուպ:

Ստանդարտ համարները 5 կողմերով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Ստանդարտացիոն լիմիտ են ուղղակի

Тифлис. Редакция «Маяк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ

(բացի կիրակի և տոն օրերէն)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է առանձին լիցիտով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են

խրատանցիւր բառին 2 կողմէ:

ԲՈՂԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածողները: — Ներքին տեսու-
թիւն: Նամակ Գուշեթի: Նամակ Երեւանից: Նամակ
Խմբագրին: Ներքին լուրեր: — Արտաքին տեսու-
թիւն: «Գործ» լրագրի թղթակցութիւնը: Բարենորո-
գմանց ծրագիրը: Նամակ Պարսկաստանից: Արտաքին
լուրեր: — Մշակութիւն: — Յայտարարութիւններ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԵՈՒ ՄՈՒՆԻՐՆԵՐ

Եւրոպայի քաղաքական կեան-
քի հետ անձանթ մարդկանց
խորթ էր թուում, որ մենք մի
քանի տարի սրանից առաջ, խո-
սելով թիւրքաց Հայաստանի և
Հայոց խնդրի վերաբերութեամբ,
անդադար յարձակվում էինք Ան-
գլիայի դէմ, իսկ այժմ՝ համա-
կրութեամբ խօսում ենք նոյն
Անգլիայի մասին և սպասում ենք
նրանից օգնութիւն թիւրքաց
Հայաստանի համար:

Տգեւ մարդկանց համար այդ
մեր ընթացքը անհասկանալի է,
որովհետեւ նրանք հասկացողու-
թիւն չունեն եւրոպական սահ-
մանադրական երկիրների քաղա-
քական կազմակերպութեան մա-
սին, չը գիտեն որ Անգլիայում
երկու գլխաւոր քաղաքական կու-
սակցութիւններ կան՝ պաճաւա-
ն ու զաւակաւն եւ ազատա-
միտներ:

Քաղաքական գիտութիւնից
զուրկ մարդկանց համար մեր
ընթացքը հակասութիւն է
երեւում: Մեր հակառակորդները
մեզ մեղադրում են, որ մենք
մինչև այժմ անդադար յարձակ-
վում էինք Անգլիայի դէմ, իսկ
այժմ իբր թէ շողքորթում ենք
նրան, իսկ իրանք պարծենում են,
որ միշտ պաշտպանելիս են եղել
Անգլիայի գիտաւորութիւնները
Հայաստանի վերաբերութեամբ:
Այդ ցոյց է տալիս միայն նրանց
կատարեալ օգիտութիւնը, որով-
հետեւ չեն հասկանում որ չէ կա-
րելի միաժամանակ համակրել և
Ինկոնֆիդի և Ղազարտոնի
քաղաքականութեանը: Անգլիա-
յում երբ միմիայնութիւնը փոխ-
վում է, նրա հետ միասին փոխ-
վում է և ամբողջ կառավարու-
թիւնը, ուրեմն փոխվում է և
ամբողջ երկրի քաղաքական ըն-
թացքը:

Եթէ ճշմարիտ մեր տեղական
լրագիրների յօդուածները թարգ-
մանվում են Վ. Պոլսի անգլիա-
կան դեսպանատան մէջ, անգլիա-
ցիները շատ բնական կը գտնեն,

որ օրինակ „Մշակը“ յարձակ-
վում էր Անգլիայի վրա, քանի
որ նրանց երկիրը Ինկոնֆիդի և
պաճաւաւորական կուսակցութիւն
էր կառավարում և սկսեց համա-
կրել նոյն Անգլիային այն քաղեից
երբ Ղազարտոն — Գրեյնիլի մի-
նիստութիւնը կառավարութեան
դէպք իր ձեռքն առաւ: Դրանից
անգլիացիները կը հետեւեցնեն,
որ „Մշակը“ ազատամիտ կու-
սակցութեան է պատկանում:

Բայց նոյն անգլիացիները կը
ծաղրեն մի լրագիր, որ նոյնքան
համակրութեամբ է վերաբերվում
դէպք իրանց կառավարութիւնը
Ղազարտոնի ժամանակ, որքան
համակրութեամբ նա վերաբեր-
վում էր դէպք Անգլիան և Բի-
կոնֆիդի օրով: Դրանից նրանք
կը հետեւեցնեն, որ լրագիրը ոչինչ
հասկացողութիւն չունի ինչ է
պաճաւաւորական և ինչ է ազա-
տամիտ կուսակցութիւնը Անգ-
լիայում, այնքան տգէտ է, որ
չը գիտէ թէ միմիայնութեան
փոխվելով փոխվում է և ամբողջ
կառավարութիւնը Անգ-
լիայում:

Մենք յարձակվում էինք Անգ-
լիայի դէմ, քանի որ պաճաւաւ-
որականներն էին կառավարում եր-
կիրը, իսկ այժմ համակրում ենք
անգլիական կառավարութեանը և
նրանից թիւրքաց Հայաստանի
համար մեծ օգնութիւն ենք սպա-
սում: Բայց չենք որ կրկին Ին-
կոնֆիդի կուսակցութիւնը կա-
ռավարութիւն կը դառնայ,
— մենք կրկին կը շարունակենք
յարձակվել Անգլիայի վրա, որով-
հետեւ անգլիական պաճաւաւորա-
կանները միշտ ամենապնասակար
ընթացք են բռնում արեւելեան
խնդրի և թիւրքի փոքր ազ-
գութիւնների վերաբերութեամբ:
Դարձեալ կրկնում ենք. ցաւալի
է, երբ լրագրապետը կատարելա-
պէս տգէտ է քաղաքական գի-
տութիւնների մէջ և բոլորովին
անպատրաստ է իր յանձն առած
պաշտօնը կատարելու:

Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԳ ԳՈՒՆԵԹԻՅ

1՝ Հոկտեմբերի

Մանգալով շատ քաղաքներ և գիւղեր
են այս մի քանի վերջին տարիներում մեծ
փոփոխութիւն և շարժում տեսայ հա-

մարեա ամեն տեղի հայերի մէջ, ամենքն
էլ զարթել են, աչք են բացել, հասկացել
են, որ գոնէ իրանց զաւակներին միայն ու-
սում տալով և մայրենի լեզու սովորեցնելով
կարող են հայութիւնը և ազգութիւնը
պահպանել, վստահող համարեա ամեն տեղ
գաղութներ և ուսումնարաններ են շինել և
շինում են: Բայց ինչ բոլորովին զարմաց-
րեց Պուշկինը. նա դեռ մինչև այժմ էլ
խորը քնի և թմրութեան մէջ է, նրա մէջի
հայերի համար դեռ արեւ չէ ծագել և
յոյս էլ չը կայ բոլորովին ծագելու: Պու-
շկինը ներկայ ժամանակ հաշվում է
մօտ 100 տուն հայ, բայց նրանցից ոչ մէկ
հօգի ոչ թէ միայն չը գիտէ հայերէն կար-
գալ և գրել, այլ և մի քանի խօսք: Ազգը
լեզուովն է. եթէ մի ազգ իր մայրենի լե-
զուն չունի, ուրեմն նա այն ազգիցը չէ:
Պուշկինը ունի մի հայոց փոքր, բայց դե-
ղեցկակալմ եկեղեցի, որը հայոց ուրիշ
եկեղեցիներից չբաւարն է. նա չունի զարդ,
բացի մի երկու հին խալիչաներից, որոնց,
ինչպէս պատմում են, գործակալն է իր հա-
մար գործածում: Բայց մօռացայ ասելու,
որ եկեղեցին զարդարելու համար գործա-
կալը իր փոքր աղջկայ կաշառակէն եկեղեցու
մէջ է պահում: Այս եւ իմ աչքով տեսայ:
Պուշկինը երկու քահանայ ունի, որոնք և
հովիւն են շրջակայ գիւղերին, գործակալ
Գ. Բ. և նրա ընկեր Մ. Տեր Յ.: Ա-
ռաջինի արժանաւորութիւնը արդէն յայ-
տնի է „Մշակի“ 152 համարի մէջ տը-
պած նամակից, իսկ երկրորդն է քահանա-
յութեան արժանի անձն իր վարքով, բար-
քով, երգեցողութեամբ, չբաւարներին օգ-
նելով, քաղցածների համար փողեր և հաց
ժողովելով: Ինչ հաւատացրին, որ գործա-
կալը երեք տարի է իր ընկերի հետ խոռով
առանց խոստովանելու պատարագ է անում:
Պուշկինը հայոց եկեղեցին ունի երկու
տիրացու Գեորգ Տեր-Շ. մաւանանց և
Մուշեղ Մուշեղեանց: Երկուսն էլ հայե-
րէն խօսել և ժամերգութիւն չը գիտեն:
Առաջինը, կըլինի 60—65 տարեկան,
իսկ երկրորդը—30—36 տարեկան: Եր-
կուսն էլ կոնժարանութեան մէջ շատ զոչաղ
են, բացի նրանից Մուշեղ տիրացուն գիտէ
զրբացութիւն, ջաղութագրութիւն և վիենե-
րական հիւանդութիւնների բժշկութիւն:
Այսպիսի տիրացուները ժամանակով էլ
քահանայ կը դառնան, երկար փարաջայ կը
հազնեն, գաւազան կը բռնեն և մենք էլ
նրանց սուրբ աջերը տաք տաք կը համբու-
րենք: Ինչ ասեցին, որ Պուշկինը եկեղե-
ցու հայաթում աղապայի գալոց ունէ: Հե-
տաքերութիւն ստիպեց քնալ տեսնել: Մը-
տայ արաջին սենեակը ոչ ոք չը կար, բա-
ցի մի թուխ հաւից, որ փքված, իր ձագերը
տալին արած՝ նստած էր մի քնքնութիւն, և մի եր-
կու կտրտած սեղաններից. մտայ երկրորդ
սենեակը՝ նմանապէս ոչ ոք չը կար. մի
քնքնութիւն գործակալի ցորենն էր ածած,
միւսումը մի քանի քիւլայ միւլայ և կտար-
տած ամաններ: Որովհետեւ առաւօտեան
ժամը 11-էր և կարծեւով, որ առաւօտները
ուսում չէ լինում, եւ ճաշից յետոյ գնացի
և տեսայ, որ 3—4 ութ ինն տարեկան եւ-
րեկայք եկեղեցի հայաթումը խաղում են:

Հարցրի և իմացայ, որ նրանց վարժապե-
տները—քահանայք մեռել թաղելուց յետոյ
գնացին քնելու և դեռ չեն եկել: Եկեղեցու
հայաթից դուրս պատահեց ինձ աէր Յ.
քահանան: Նա ինչ պատմեց, որ հանգու-
ցեալ արքեպիսկոպոս Ալազուրկին Պուշկ-
ինը հիմնելով աղապայի գալոց, եկեղեցա-
կան փողերի օսկոսից 170 րուբլի է նշա-
նակել նրա պաճաւաւորեան համար: Այս փո-
ղերի կէսը նշանակած է օճիկ նրան, տէր
Յ. ինչպիսի միւս կէսը գործակալին, բայց հա-
8 ամիս է, որ երեցփոխանից օճիկ չէ ըս-
տացել: Ուրիշներից իմացայ, որ երկու
տարի է, որ Պուշկինը անունով եկեղե-
ցական գալոց կայ, բայց նրա մէջ ուսում
սովորեցնել չը կայ. այն ո՞ր ծնողը իր երեխային
կը գրէ արքունական ուսումնարանից և
կուղարկէ եկեղեցական գալոցը միայն չա-
րութիւն և անկարգութիւն սովորելու հա-
մար: Իմացայ նմանապէս, որ երբ Գեորգ
յաջորդ Պառնակերեանցը դալիս է Պու-
շկին, գործակալը վայնաշարի, այստեղից այն
տեղից մի քանի 6—7 տարեկան երեխայք
է ժողովում գալոցումը և նրանով խաբում
յաջորդին, իսկ ինքն ձրի բնակվում եկեղեցա-
կան տներում և եկեղեցական փողերի տօ-
կոն ըստանում:

Ահա ինչպիսի դրութեան մէջ տեսայ
Պուշկինը: Այս տեսայ այստեղի հայերի
մէջ այնպիսի մարդիկ, որոնք մի ստաքան
արաղի գնով մարդու մահվան վճիռ կը ստո-
րագրեն: Բարեկրօն գործակալը „Մշակի“
վերոյիշեալ համարի մէջ տպած նամակից
վերաւորված մի քանի միամիտ անձինք
հրաւիրեց իր մօտ չային, նամակի բովան-
դակութիւնը նրանց ծուռ հակացնելուց
յետոյ, ստորագրութիւնը առաւ, որ նա
այնպիսի քահանայ չէ, ինչպէս դուրս են
բերել նրան „Մշակի“ մէջ: Երեւի այն
ստորագրութիւնը կը ներկայացնի իր իշ-
խանութեանը իրան արգաւազներու համար,
բայց շատ է սխալվում տէր հայրը. նրանից
տեղեկութիւններ հաղորդող կարող է, ե-
թէ հարկաւոր լինի, ամենը փաստով պար-
ցուցանել: Յայտնի բան է տէր հօր մասին
լու վկայողները նրա բարեկամներն են:

Ա. Ն. Գ. Ս.

ՆԱԽԱԳ ԵՐԵՎԱՆԻՅ

Հոկտեմբերի 16-ին

Հոկտեմբերի 3-ին լրացաւ Երեւանի քաղա-
քային վարչութեան հիմնադրութեան ա-
ռաջին տարին: Ինչ հաշիւ կարելի է տալ
ընթերցող հասարակութեանը այդ հիմ-
նարկութեան գոյութեան միամեայ գործու-
նէութեան արժիւ: Մի աչքի ընկող ե-
րեւոյթ, մի ուշադրութեան արժանի գործ,
որը լինէր քաղաքային վարչութեան գործի
արգասիք, մենք դժուարանում ենք մատ-
նացոյց անել: Նոյն անմաքուր քաղաքը,
նոյն կեղտոտ փողոցները, վերջապէս ամեն
ինչ հին, նորութիւն ոչինչ: Եթէ մեր քա-
ղաքային վարչութիւն կազմող պարոնները

է նրան «Հայաստան» բառը գործածելու մասին իր առած պատասխանի մէջ, որ բառ առ բառ թերագրված էր Պօլէնից։ Բացի այս Պօլէն այցելելը այդ «ստա-նայի վեղարը կրողին»։ Տեղական մամուլն էլ պատուում է Սայրիկին հասկանալի ակ-նարկութիւններով, տալով նրան «խեղճ» (գրագիր), «կղեր-աղախ» (հարեմական պահապան), «կուլան-փարատա» (սօցոմանցի) և այլ մականուններ։ Իսկ Սայրիկ-փաշան «խեղճի» կերպով լուծւում է, որ ապացուցա-նի անդիմացի խիստ ազատամտին «քաղա-քական իր բարձր համբերողութիւնը»։ Բայց առաջ ուրիշ չէ օգնում։ Անողոր անդիմացին նայում է թիւրքերի վրա նոյն-չափ արհամարհանքով շրթունքները շարժե-լով։ Այսին շայթման (ստատման) է նստել զգուշի զեառուի մէջ, որ կատարած շնից վատ է վարվում օրհնեալ դարսադեփի մէջ (Պ. Պօլի մէջ)։

Այդ, այդ զեառուի ներկայութեան շնորհիւ այդպիսի անկարգութիւններ են պատահում Ստամբուլի մէջ։ Նորերում հասաւ Պ. Պօլին սափրած դունչ ունեցող-ներէն մէկը, որոնք անգլիական մասպա-հա թիւանայի (պարլամենտ) մէջ հո-տորներ են անուանում։ Այդ անբեխ հրե-շը, փոխանակ սուլթանի վեքիլներէն մէկին ներկայանալու, Պօլէնի մօտ նախաձեռ-նուց յետոյ խնդրեց այցելել դարձեալ նոյն «սե վեղարին», պատրիարք Ներսէսին, որը թիւրքերէն իրար չէ անուանում «Ներսէս», այսինքն անկղծմանը։ Պատ-րիարքի մօտ գնացող բրիտանացու անունը Պօլն իրայս է, որ թիւրքերէն նշանա-կում է զօրիւքի որդի։ Այս այդ երկու անձնաւորութիւնները քաղաքի մէջ այն-պիսի մի անկարգութիւն սկսեցին, որ տեսն-ված չէր այն ժամանակից, երբ իսլամը բաղաւորեց Բօսֆօրի ափերը։

Սկսում են ձառեր, պատգամաւորու-թիւններ են ներկայանում զանազան ըն-կերութիւններէն, միութիւններէն, կանանց ընկերութիւններէն, ազգասիրական շրջան-ներէն և Ալլահն է խմանում, թէ էլ ինչ անհասկապ աստանայական համայնքներէն։ Ա-մենքը շնորհակալութիւն են յայտնում զգուշի անգլիացուն, որովհետեւ նա վեր-կացաւ իր տեղից անգլիական դատարկա-խօսների ժողովի մէջ և չափազանց անմիտ կերպով մեղադրեց Հայաստանը կառավա-րող սուլթանի, «փառաւոր» պաշտօնանե-րին։ Ի դուր չէ կազմել թիւրքաց առա-ջը, թէ «շուքը շան ոտը չի կտրի»։ Ար-քան ողորմութիւններ և բարեքներ են ստա-ցել սուլթանից այդ կեղտոտ զեառուները (հայերը), բայց այնուամենայնիւ նրանք շնորհակալութիւն են յայտնում իրանց եղ-բորը, զեառուին, որ նրանց համար երկու կօպէկի գործ չէ կատարել։ Այ, ոչ, զուրա-նը ճշմարիտ է հրամայում, «թող չը բարձ-րանայ քո ձեռքը նրանց գլխից, որոնք Աստուծանից խլամին ստրկութեան են տուած»։ Հայտնի է, որ մարդարէն պտում է այդ այն զեառուների մասին, ո-րոնք ենթարկված են սուլթանի, այսինքն մարդարէի փոխանորդի իշխանութեանը։

Այսպիսի սպաւորութիւն գործեց թիւր-քերի վրա նորերում այստեղ եկած Օկա-Ֆօրի համալսարանի իրաւաբանութեան դոկտօր, անգլիական պարլամենտի անդամ, յայտնի թիւրքատեաց Պօլն իրայս։ Նրա փոխարէն թիւրքերն էլ նրա վրա, «պատա-շած» սպաւորութիւն գործեցին։ Ասում են, որ իրայս մեծ քանակութեամբ դո-կումենտներ հաւաքեց այն անկարգութիւն-ների մասին, որ թիւրքերը գործում են իրանց կառավարած նահանգների մէջ։

Այդ Պ. Պօլի օրիորդական ուսումնա-րանների աշակերտութիւնը նրան մի աղբւս էին ներկայացնում, հետեւալ սրտաշարժ պատկերը կատարեցաւ։ Տան և հինգ տարեկան հայուհի օրիորդ իրայսին շնոր-հակալութեան գրութիւնը յանձնելու ժա-մանակ, պատրաստվում էր մի քանի խօսք տեղ հայաստանցի իր քոյրերի պատու պաշտպանութեան համար, բայց յանկարծ հէնց առաջին խօսքը արտասանելու ժա-մանակ՝ «խնդում եմք, պարոն», նա չը կարողացաւ զսպել իր զգացմունքները և սկսեց հեկեկալով լաց լինել։ Անհասկած դրանք փորձված դերասանուհու արտա-սուքներ չէին, այլ զգացմունքների արտա-յայտութիւն մի անմեղ սրտի, որ վշտա-ցած էր իր տարաբաղդ քոյրերի տանջանք-ներէն։

Հայերի տրամադրութիւնը դէպի Ռու-սաստանը քննելով, Պօլն իրայս նշանաւոր համեմատութիւններ էր անում. օրինակ մի օրակարգ քաղաքական հարց քննելու ժա-մանակ իրայս այցելեց հայոց ազգային ժողովը և նրա պատուաւոր նախագահից, պատրիարք Ներսէսից, թողլուութիւն խնդրելով, Պօլն իրայս փրանսերէն լեզ-ւով արտասանեց հետեւեալ փոքրիկ ծառը։ «Այ, իբրեւ Երեւեան քրիստոնէայ ժողո-վուրդների հաւատարիմ բարեկամ, ինձ թոյլ իր տամ յայտնել, որ հաւատում եմ Հա-յաստանի քաղաքական վերածննդին, քանի որ նրա ետեւից կանգնած են երկու այնպիսի հզօր հակներ, ինչպէս Ռուսաստանը և ազատամիտ Անգլիան։ Ռուսաստանի ա-նունը Անգլիայի հետ միացնող հոգեւորի խօսքերը մեծ ոգեւորութեամբ ընդունվեցին ժողովի բոլոր 120 անդամներից, որոնք ան-վերջ ծախահարութիւններով ծածկեցին իրայսի ծառը։ Մինչդեռ յայտնի է, որ նոյն իրայս հաստատմանութեամբ անց էր կացնում անգլիական պարլամենտի մէջ այն միտքը, որ հայերին բաւականութիւն տա-լու գործի մէջ Անգլիան առաջնորդող դեր կատարէ, որպէս զի անգլոս դարձնէ Ռու-սաստանի ազգեցութիւնը Տիգրիս և Աֆ-րատ գետերի դաշտերի վրա։ Ուրեմն ինչ-պէս պէտք է համաձայնեցնել այդ երկու զանազան մտքերը։

ԲԱՐԵՆՈՐԴՄԱՆՆԵՐ ՆՈՐ ԴՐԱՅԻՐ

Ազգերը լրագիրն երէկ իւր սովորակա-նէն ինն ժամ ուշ ելաւ։ Հրատարակել կա-րենալու համար ի. Վրան վերջին ծանու-ցագիրն պաշտօնական (Թարգմանեալ) պատճէն, որ իւր թերթին մէջ չորս սու-նակ էր լուծ։ Այս ծանուցագիրը մասնա-ւոր գլուխներով բաժնուած է։

Տուլիւնիսի պարագեւ համար, տեղա-կան ժողովրդեան իրական պաշտպանու-թիւնն, իրաց արդի վեճակին պահպանու-թիւնն և նաւային ցոյցին վերջնականապէս լքումն իբրեւ պայման առաջարկված էր։ Օսմանեան դեպքաներէն եկած հեռա-դրաց և օտար զեպանաց վերջին յայտա-րարութեանց նայելով, այս երեք պայման-ներէն առաջինը Պէրլինի դաշնագրին տրամադրութիւնը լինելով, անոր ամրա-պնդումը կարելի է եղեր. երկրորդ պայմանին նկատմամբ պարտականութիւն ստանձնել անհնար, իսկ երրորդ պայ-մանն ընդունել բացարձակապէս անկարելի է եղեր։ Տեղութեանց նաւատորմը, Գալու-զա համախմբեալ, գործնական ձեւաւորու-թեանց սկսելու վրայ են։ Ասոր հետեւանք լինելիք անպատեհութեանց ընդարձակու-

թիւնն այժմէն որոշել անհնար է։ Նաւային ցոյցի կատարման համար առ այժմ պաշտօնա-պէս ցոյց տուած պատճառը թէ և Տու-լիւնիսի Վարատարի յանձնել է միայն, բայց եթէ կայսերական կառավարութեան պահանջած երաշխաւորութիւնը չը տրուի, թէ այս իրողութիւնն և թէ ուրիշ մի քանի իրողութիւնք կրնան կարծել տալ թէ նաւային ցոյցն Անգլիական խնդրոյն լուծման համար ալ ի գործ պիտի դրուի։

Մինչև իսկ, կրնայ վախճուիլ թէ Հա-յաստանի գաւառաց բարենորոգման և ընդհանուր պարտուց տոկոսներուն, ինչ-պէս նաև Ռուսիոյ պատերազմական տուգա-նաց խնդիրներուն համար ալ նաւային ցոյց ի գործ դրուի։ Ուստի, նաւային ցոյցը տե-րութեան իրաւունքները վտանգի ենթար-կող գործ մը լինելով, թէ ներկային մէջ և թէ յապագային անոր կատարումը վեր-ջնականապէս արգիւելու համար, կայսերա-կան կառավարութիւնն յարմար տեսած է այս ծանուցագրով բացորոշապէս յայտնել թէ Պէրլինի դաշնագրով ըստանձնած իւր մէն մի պարտականութեան կատարմանը համար ինչ ընել որոշած է։

(Կը շարունակվի)

ՆԱՐԱՅԱՊԱՐԱՆՈՒՄԻՆԻՑ

Դարե՛ժ, 11 հոկտեմբերի

Շէյխ Իբրաիմովը օր օրից աւելացնում է իր պա-տերազմական գործունէւը. նորա գործերը կատարի, բայց տմարդի կերպով յարձակվում են բոլոր հանդի-պած զիւրորդից վրա։ Նրանք թողնելով պարսից բա-նակը բնաբում, Զաւաթի գետի մօտ, իրանք լեռներից զանազան օժապոտոյ ծանաղարներով զալիս մտնում են անգոր զիւրերը, ուր միայն մեծ են արօր կայ։ Ահա այնտեղ է ցաւալի տեղադրում, նրանք մի քանի ժամկան մէջ մտած զիւրը սրբում են ընտելանում հուրս հաղթելով և կոտորելով, եթէ որ ընդդիմանում են։ Քիւրքերը առանց միջոց տալու, առնում տանում են իրանց հետ ոչ միայն զիւրերի տաւարը, ծիւրը և հօտերը, այլ ցորենը, բոլոր նրանց ուտելիքը և ուրիշ նիւթեղէնը, մի խօսքով, նրանք զիւրերը թողնում են իսպառ տարակ, քանդելով, և շատ տեղ էլ կրակ դը-ցելով այրում են ամաղին խուրճերի դէպքը և արտե-րը։ Շէյխի զօրքերի մի ծիւղն էլ աւելելով Ուրիի զիւ-րերը, սպաւում է Ուրի բաղարին, մի ուրիշ ծիւղ էլ Շիրաք ցեղի հետ միացած կողովում են Վալմաստի զիւրերը, որ խաւն են հայ և պարսիկ բնակիչներից։ Ատրպատականի զիւրերի մեծ մասն այժմ անհնարին սարսափի մէջ, որը կողոված է և արդէն ցը-րուած, որն էլ երկրից ցրվելու վրա է։ Այժմ բաղ-մանի զիւրական ընտանիքներ փախչելով զալիս Թափ-վում են Գալլիէ, որոց թուով կան են հայ ընտանիք-ներ։ Էնց այդ էր պակաս—ինչն չէ, որովհետեւ ինչ իրաւունք է որ թիւրքիայի հայը հալածանք կրէր քիւր-գերից, իսկ Պարսկաստանիւն ոչ, այդ էլ տանեք «դի-մեղս ի վերայ մեղաց»։ Գետ չնոր խմանում է Քիւր-դաստին մօտ եղած հայերը ինչ դրաժեան մէջ են, որովհետեւ լուս հաղորդակցութիւն չը կայ։ Վերջապէս Շէյխը մի կատարեալ թշուառութիւն բերաւ Ատրպա-տականի գլխին, որը ոչնչով պակաս չէ անցեալ տա-րուայ մարդահալած սովից։ Երեւակայեցէք մեզ մի ժո-ղովոր, որ նոր էր սնափվում մի ամբողջ տարուայ սովի ծանկիւնից, և հազիւ հաղ շուճ քաշելով սկսել էր իր բոլոր ունեցածը վաճառելուց յետ, ծանր պարտքի տակ ընկնելուց յետ, տառապանքով ապրելուց յետ, մի քանի լիտր ցորեն ձեռք բերել, որպէս զի ներկայ աշ-նացանք վարէ, բայց կայծակի պէս հասաւ նրան մի աւելի վատ տառապանք հետինն չոր քան դուռնիքն։ Թողեք նա այժմ մշակութեան դաշտը, խիչին նրանից եղները և երկրագործական պարտքանելով, ինքն էլ ստիպվեցաւ քաղաքներին ապաւինելով դարձեալ հայ մարա։ Ի՞նչ կը լինի արդեօք տուր վերջը.—ինչ որ էլ լինի, դարձեալ մի մօտալուտ սով անխուսափելի է։ Արդեօք մեր հայերի մէջ դո՛ւն մի քանի տեղերում ցո-րեն շոթմարանեցին մի այսպիսի ապագայի համար։ Ուրիշ տեղերին մեղ յայտնի չէ, իսկ Պարսկաստանում քնա չը կան, քանզի մեր հայերը փորձանքի եկած ժամանակը խիստ զգայուն են վրեժի և հետաքեռ, իսկ երբ ազատվում են նրանից, էլ չեն միտ բերում

երբէք։ Հետեւեալ առաժը կարծես բնական է այդ զէպրում մեզ հայերի համար զլուսնը եկաւ աման տուր Թորոս, վտանգից արձանք ուլ է սուրբ Թորոս։

Երէկ Ուրիից հեռագիր ստացվեցաւ, որ նոյն քաղա-քի պարսից կառավարութեան զօրաւորի գլխաւորը (Իդրազլի Գօվլէ) մի փառաւոր յաղթանակ է տարել Շէյխի զօրքերի վրա, ինչպէս պատերազմի դաշտում թողել են բազմաթիւ մեռելները։

Նորին վստմութիւն, Ալեքսանդրը արդէն հասած է մեր քաղաքը։ Նորա քանքով այժմ ամեն կողմից զօր-քեր և միաւորներ են գալիս և գնում քիւրքերի վրա։ Թէհրանից գացող մեծ զօրաւորներ էլ արդէն կայսերին անցաւ, այդ գործը կազմելից ուղիղ ցիւղ կերթայ Առ-վուր-Բուլաղի կողմերը, առանց Թաւրիզ մտնելու։

Արմենակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Լօնդոնից հաղորդում են, որ հոկտեմբերի 13-ին Գօթսոն մի մօտ ասեց ընտրողների առջեւ, որի մէջ յայտնեց որ միամայն գործողութիւն մեծ պետութիւն-ների լուս հետեւանքներ ունեցաւ Զերմօգորիայի խնդրի վերաբերութեամբ։ Եթէ թիւրքիան չի խօսքն կը պա-հէ, աւելացրեց Գօթսոն, այն ժամանակ նրա հետ պէտք է վարվել ինչպէս մի բարբարոս ազգի յետ։

— Հոսմի մէջ հրատարակվող «Լուսնի» լրագիրը հաղորդում է, որ Լոնդոնի թիւրքաց զեառու Մուզու-րուս-փաշայի տեղ նշանակվեց Զուրիսան-բէյ, իսկ Գօթսոնի տեղ Կ. Պօլում նշանակվելու է բարոն Զրամիս։

— Նոր-Բայազետից մեզ հաղորդում են մի լուր, որ փոքր ի շատէ դադարիւր է տալիս տանկահայերի մէջ այժմեան անձնապաշտպանական զգացմունքի գարնները մասին։ Նօրտուգի մէջ քրդերը արօտից բշտում տանում են մի հայ զիւրի ոչխարների հօտերը, թուղ մի քանի հազար։ Գիւրի ոչխար (տանուկները) հաւաքելով զիւրացիներին, յայտնում է նրանց, թէ այ-նուհետեւ կեանքը ոչինչ նշանակութիւն չունի, քանի որ իրանց ապրուստի զլխաւոր միջոցները յաղիտակ-ված էին, և առաջարկում է՝ կամ յետ խլել ոչխար-ները կամ մեռնել։ Գիւրացիները հաւարվում են, զի-նաւորվում են բաներով, զերանդիներով, մանգաղներով և հրացաններով, և յարձակվում են քրդերի վրա։ Տղամարդերի կրկին մտանկցում են և կանայքը, մինչև անգամ աղջիկները բարեկող ու փայտերով։ Կրկին վերջանում է նրանով, որ սպանում են քրդերից 18 հոգի և յետ են խլում աւարը։ Հայերից սպան-վում է երկու հոգի միայն։ Այդ կռիւի մէջ աւելի ու-շաղրուեան արժանի է տանուկերի հարսի բաջադոր-ծութիւնը, որը միայնակ սպանում է 4 քրդեր։

— Անդիական լրագրութիւնը կրկին յարուցանում է յուսական խնդիրը։ Գէլիի հիւսա լրագիրը պնդում է թէ պէտք է կատարվի Հայաստանի վերաբերութեամբ բե-րինի կոնգրէսի վեժուր։

— «Պօլիտիշէ Կօրրէսպոնդենց» լրագիրն զրոււ են Կ. Պօլից, թէ Անդիայի վրա մեծ յոյսեր ունեն թիւրքիայի բրիտանոնները։ Ի՞նչ Անդիան, աւում է լրագրի թղթակիցը, Գուլցինիօի մօտ ունեցած աջողու-թենից յետոյ, կը հրաժարվի յետագայ շարժողութիւննե-րից, նա ծաղրելի կը դառնայ և դա Գլադստօնի մի-նիստրութեան անկումը կը լինի։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՎԵՋԻՆԳՏՕՆ, 23 հոկտեմբերի։ Պաշտօնապէս հաղորդված է, որ հանրա-պետական կոնգրէսի երկու բաժիններն էլ ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ Պոլ-Ֆելլին նախագահ ընտրեցին։

ՀՈՒՄ, 23 հոկտեմբերի։ Մօտանա-նայի մօտ եղած պատերազմի յիշատակի տօնը կատարելապէս հանգիստ անցաւ։ Գլխաւոր ձառք արտասանեց Բօշֆօր։ Մինիստրների խորհուրդը սկզբունքով հա-ւանութիւն տուեց Ֆինանսների մինիստրի նախագէժին ստիպողական կուրը վերցնե-լու մասին։

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՐԳՐ ԱՐԲՐՈՒՆ

въ 1881 году въ г. Тифлисъ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

ՓԵՐՈՍ ՀԱՅՐԱՍԿՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակ-
վի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յուլիուարին, Ապրիլին,
Յուլիսին եւ Օգոստոսին: Երրորդ իրաքանչիւր տետրը կը պարունա-
կէ իւր մէջ 3—4 քառաձալ թերթ 12—16 պատկերներով նոյն ձևով, ինչպէս հրա-
տարակեցաւ մինչեւ ցայտօր: Ընչ

ՓԵՐՈՍ ՀԵՅՏՈՏԵՆԻ պատկերազարդ Հանդիսի նիվթն, ուղղովթանն, տպագրութան զեղեցկութիւն և պատկերաց ընտրութիւն կը մնան անսփոփոխ ինչպէս երն մինչև ցայժմ:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ աստիճանը, է 5 ռուբլի փարիզ
փճարելի: Խմբագրութեան հասցէն յԱ Մ. Москва, Меньшикова башня,
домъ Милосанова, Ея Превосходительству Издательницъ армянскаго журнала
„Маякъ Арменій“ Софій Мсеріану.

Ռուսաստանի Հայք կարող են բաժանորդ զրուել բայց ՚ի խմբագրութենէն
նաե ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, ես ե ՚ի Տփլիս, Կենտրոնական ե
«Օ.», Գրիգորեանցի զբաղաւանդներում, ե Արեւան, Պ. Երզար Գուլամիրեանցի
մօտ:

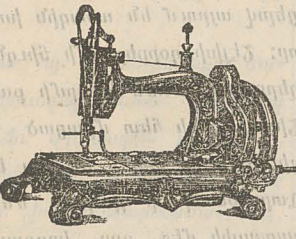
Եթե «ՓԵՐՈՍԻ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդադրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄԱՆՐԵԱՆՅ

7-10

ՊԼՏԻ ՈՒՆԻՄ ՅԱՅՏԱՆԵԼ ԹԻՓԼԻԽԻ ԴԱՐՁԳԵԼԻ ՀԱՍԱ-
րակութեանը, մանաւանդ թիփ-ԲԸՑ ԲՆԵԿԵՆ ԾԽԵԼՈՒՍԸ
սիրողներին, որ ներկայ ամուլայ մէջ ծխախոտի մեր ԳՈՐԾԵ-
ԲԸՆԻ մէջ ստացված են թիւրքիայից ԼՄԵՆԼԻԼԵԶԻ ԵՐԺ ԵՂԱՌ-
ԿՈՒԹԻՆՆԵՐԻ ԾԽԵԼՈՒՍԸՆԵՐ, այսինքն ԵՆԻՋԻՕ ԿԵՕ-
ԲԻԿ, ՊԵՐՄԻՋԱՆ ԲԼՄՄԱ, ՀՈՒՄԱ, ԲԱՖԻԱ և
ՍԼՄՍՕՆ ամենաբարձր տեսակից: Յիշեալ ծխախոտներից միայն
ՊԼՏՈՒԴՈՂՆԵՐԻ համար կը պատրաստվեն: **ԳԻՆԸ**
1 **ՓՈՒՆՏԻ** համար վԷՑ ՏԵՍԿԿՆԵԲԻՑ **4, 5, 6, 8, 10**
և **12** բ., մի ֆունտ **ՍԼՄՍՕՆԻ** ծխախոտը արժէ **3, 4 և 5**
բ., ա. պ. ֆունտներին խնդրում եմ իրանց **ՊԼՏՈՒԴՈՂՆԵՐՈՎ,**
ԴԻՄԵԼ ծխախոտի իմ **ԽԱՆՈՒԹԸ,** որ գտնվում է **ԴՎՕԲ-**
ՅՕԿ ԸՅԸ փողոցի վրա, **ԼԻԾԻՈՒՆՈՒ** տանը № **1:** **ՕՏԵ-**
ԲԸՔԵԼ ԵՐԸՑԻ պարոններին խնդրում եմ պատուէրներ ՆԵ-
ՄԱԿՆԵՐՈՎ, և **ՓՈՂ** ուղարկել պատուէրների համեմատ: Պա-
տուէրները անյապաղ կը կատարվեն և կուղարկվեն առաջին **ՓՕՍ-**
ՏԸՅՈՎ:

Գործարանատեր՝ Ն. ԻՕ.ՋԱՐԳԵՆՆՑ

ԳԵՆԵԿՈՒԹԵԼՄԻ ՁԵՌՔԻ Է ՈՏՔԻ կարի ՄԵԿԵՆԵՆԵՐ, ԵՐՈՎԱ-
ԿԱՆ առաջնակարգ ԳՈՐԾ-ԵՐՆԵՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՆԻՄ չափազանց
ԷԺԵՆ գնեցով, այիսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—15 ԼՈՒՐԸ: Ոսքի 50 -80 ԼՈՒՐԸ:

17—52

1881 [7]

Ռ. Յ. Տէր-Մարտիրոսեանցի, զինն է 15
կոպէկով:

Սահադավում է Ջաքարեա Գրիգորեանցի «Սովկասեան գրականաւանդում Տփլիս»։

2-20

Յ. Կ. ՋԱՄԻԿՆՍԿԻԻ ԴԵԳՈՏԱՆ ԿԵՑ.ՄԻՆԱՅԻՈՎ.
ՍՈՒՅՑ. ՓՐՈԳՆ Տ. ԿՈՏՐՈՒՆ: ՍՈՒՅՑ. ՓՐՈԳՆ Տ. ԿՈՏՐՈՒՆ:
ԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ԽՈՒՄԻՆԱՆ 11 Ժամկետ մինչև
չե. երկիրեան 5 Ժամկետներին, երկիրեան
ջրային, վերականգն. և կաշտ. հիմնադրու
թիւններ ունեցող հիմնադրու

6-6

Ղուբա եկան մամուլի տակից և վաճառում են 116 տրոսեկան և 9, Իրիգորեանցի զրախմուտ թխեղուտ 1. Սանդիստանի Հետեկայ դասագրքեր:

1) Եզգային Ընտանեկան աշխարհք և Երբեմնական (առտառուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . 25 կ.

2) Նոյնը ուսուցիչները
Համար բացատրող թիվները
... 75 է.

3) Ազգային Ռիւզ ա զն ա կ'ան
ա շխ ա րհ (բ. տարուայ ուսմունք
Լ րնթերգմունք) 30 կ.

4) Նա հասցեատեղանք
հայրենի աշխարհ (գ. տա-
ռույթ, ուսմանը և ընթերցմանը (բ.

տպագրութիւն) 65 4.

ՄԻ ՕՐԻՈՐԻ, որ ուսում է ստացել
Խորի զուգում է, օնդ օնում տալիս
Փրանսերեն և անգլիերեն լեզուներին
առնելու: Հասցեն Սապեթրյան փո-
րոց, № 37:

1—6

1—6

Ծառապուհ է մի կՏՈՐ ՀՈՂ 400
 քառակուսի սաժէն կուր ղեան երկրորդ
 անցքի մօտ, իւրաքանչիւր սաժէնը
 25 բուրլով: Հաջցեն Մի խայլօվ-
 ան կայափողոցի վրա, Պուրգէնբէկովի
 սանր, № 5:

1-5

Գերմանական ՄԻ ԸՆՏԱՆՆԻՐ
 ցանկանում է ընդունել 8 կամ 9 տարե-
 կան աղջիկ այլ ուսումնարանական որևե-
 ՛կ հիմնարկում թե՛ անհամար պատ-
 րաստելով: Ռացիալի աղջիկը դո-
 ծաակապես կը սովորի գերմանե-
 րիկ, Միխայիլովսկայա փողոց-
 առև Գուբգենեկովի № 5:

1-3

Պուրս եկաւ մամուլի տակից Մանկական նշանագրեալ երգարան՝ խմբագրութեամբ Եզնիկ քահանայի Երզնկեանց շրապարարութեամբ **Ռ. Գրիգորեան**ի լնդունուած է **Ներսիսեան դպրանոցում** և թեմական վերասեռի բարեհաճութեամբ **Տփլիսի բոլոր ուսումնարաններում**։ Սպառնալու է բացառապէս **Ռ. Գրիգորեան**ի Վսկիսեան գրալսմանանոցում գինն է 40 Կ., գումարով առնողներին զօւմ կր լինի։

7-1

Մինչև առաջին կայ 1881 թիւ յունվար
ամիսը ԹԻՒՆԻ քաղաքում կը սպազորվէ
առանձին զբոլով լոյս կը տեսնէ (ԲԱՅԵՅԻ)
Եւսիյ ԹԻՒՆ անուամով վերադասանով թիւնը: Տպա-
գրութիւնը կը լինէ գեղեցիկ և մաքուր
թղթի վրա: Եւրաքանչիւր զրբի գինը
կ'անխափէս բաժանորդ գովողները
Համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպա-
գրութիւնն յետոյ գողներին Համար գինը
կը բարձրանայ: Պ. պ. բաժանորդները թոյ-
լարեւՀաճն իրանց վճարը ուղարկել պշ-
Հասցեով. ПУШКА. АВЕЛЬЮ ДАВИ-
ДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. ВЪ КОНТО-
РѢ АРУНЯНЦА.

4-10

ՀԱՐԱԻՐՎՈՒՄ ԵՆ *սնանկացած* Ի. Լ. Ե. Ջան
 ջուղաղով *վաճառականների* ՊԱՐՏԱՆԵՐԻ
 ԹԻՖԼԻՍԻ *չահանգական դատարանի դահ*
լիճը Հոկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 1
 Ժամին, եւ.Ա.ՄԱԿԱԼՆԵՐ ԸՆՏՐԵՒՈՒ *Համար* Ջան
 ջուղաղովի գործերի մասին ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐ
 ՁՈՒԹԻՒՆ *նշանակելու* Համար:

Իրգվեալ Հոգաբարձ. { Թ. Ստեպանով
{ Բ. Եակովչով

4—8.

ՍՍՏՅՊԱԾ ԵՆ տղամարդկերանց, կանանց
երեխաների ԿԱՍՏՕՐԻ ՇՆԱՊԱՆԵՐ ԵՒ ԳԼԱՌՐ
ՆԵՐ Լ ԿՂ Նորածն ապրանքներ արտասահ
մանի նորածն պահեստի մէջ, որ դանդա
ւ ԳՊՔՅՊԱՍՍ փորոցի վրա ՍԱՐԱԶԵՎԻ
ԾՈՎԱՆՈՎԻ տանը ՎԵՐԵ ՅԱՐԿԻ մէջ, ԳԻՐԿ
ԴՈՎԵ վարչական ոստանմանների խանութ
վերջը: ՍՈՒՏԲԸ ԸՄԳԻՑ: Տղամարդկերան
ՇՆԱՊԱՆԵՐ 2 Բ. 55 Կ-ԻՅ Լ աւելի Թան

Սերոս Գուսպանց

5-10